

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

**НЕОІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ ТА СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ
ІНСТИТУТИ**

Методичні рекомендації
з підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних
завдань та самостійної роботи
для студентів спеціальності 052 «Політологія»

Київ 2021

УДК 321
П 27

Укладачі: Є.В. Перегуда, докт. політ. наук, проф.
Ю.Є. Баєва, канд. політ. наук
С.Д. Місержи, канд. політ. наук, доц.
О.А. Корнієвський, докт. політ. наук, проф.
М.В. Марченко, канд. юрид. наук
О.А. Голуб, асистент

Рецензент: Деревінський В.Ф., д-р іст. наук, професор

Відповідальний за випуск Є.В. Перегуда, докт. політ. наук,
професор, завідувач кафедри політичних наук і права

Затверджено на засіданні кафедри політичних наук і права,
протокол №12 від 19 червня 2021 р.

Неоінституціоналізм та сучасні політичні інститути: Методичні рекомендації з підготовки практичних занять, виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи для студентів спеціальності 052 «Політологія». Уклад. Є.В. Перегуда та ін. Київ-Тернопіль: КНУБА, Ф-ОП Шпак, 2021. 34 с.

Подано компетентності, які мають набути студенти за підсумками вивчення дисципліни, та програмні результати навчання, зміст лекційного курсу, тематику практичних занять, тематику індивідуальних завдань та рекомендації з їх підготовки, методи контролю та оцінювання, питання підсумкового контролю, список рекомендованої літератури.

Призначено для студентів спеціальності «Політологія».

© КНУБА, 2021

ЗМІСТ

Загальні положення.....	3
Мета та завдання навчальної дисципліни	4
Методи навчання.....	6
Зміст лекційного курсу	8
Плани практичних занять	12
Вимоги до індивідуальних завдань для студентів денної та контрольних робіт для студентів заочної форми навчання. Тематика індивідуальних завдань та контрольних робіт	19
Модульно-рейтингова система оцінювання знань	21
Питання підсумкового контролю.....	23
Політика щодо академічної доброчесності	25
Політика щодо відвідування	25
Методичне забезпечення	26
Інформаційні ресурси	33

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Дисципліна «Неоінституціоналізм та сучасні політичні інститути» є важливою складовою політологічної освіти. Політичні інститути – вагомі складові сучасного політичного процесу та впливові його суб'єкти. З 1970-1980-тих рр. у світовій політичній науці почався «інституційний поворот». Водночас він не передбачав автоматичного повернення до положень «старого інституціоналізму», який домінував на початку ХХ ст., а враховував на новому рівні досягнення науки в інших політологічних концепціях, зокрема, біхевіоралізму. В сучасному інституціоналізмі інститут тлумачиться як нормативний порядок в певних сферах суспільного життя, як сукупність практик політичних суб'єктів, як організація тощо. Важливе місце посіло вивчення не лише формальних, а й неформальних політичних інститутів.

Зміст дисципліни передбачає опанування найбільш важливих напрямів сучасних інституціоналістських концепцій, основ інституційного аналізу. Крім загальнотеоретичних положень, увага приділяється вивченню теоретичних засад окремих інститутів – глави держави, парламентаризму, політичних виборів тощо. Більш широко ці інститути вивчатимуться у спеціальних курсах, відтак дисципліна «Неоінституціоналізм та сучасні політичні інститути» відкриває цикл вивчення політичних інститутів в контексті опанування ОПП «Політичний менеджмент».

Згідно з навчальним планом, методами навчання є лекції, практичні заняття. Кінцевою формою контролю з дисципліни є іспит.

Важлива роль при вивченні дисципліни відводиться самостійній роботі студентів, зокрема виконанню індивідуального завдання, яке має продемонструвати ступінь опанування студентами основ інституційного аналізу. У виданні наведений орієнтовний перелік тем індивідуальних завдань. Перелік не є вичерпним. Студенти можуть запропонувати власні теми, виходячи з інтересів своєї наукової роботи.

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, студенти можуть це зробити у вигляді реферату. Він повинен мати обсяг від 18 до 24 сторінок рукописного тексту. Реферат включає план, відповідно до плану зміст, основні висновки і список літератури. Список літератури може складатися за алфавітом, за тематикою або за порядком згадування літератури в тексті. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, презентації. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни полягає в оволодінні складовими сучасного інструментарію політичної науки, сучасними теоріями становлення та функціонування політичних інститутів суспільства, знаннями щодо закономірностей та особливостей розвитку ключових політичних інститутів, формуванні вмінь щодо вимірювання та оцінки їх розвитку.

Компетентності студентів, що формуються в результаті засвоєння дисципліни, та результати навчання

Код	Зміст	Результати навчання
ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.	ПРН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення. ПРН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
ЗК01	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.	ПРН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
СК01	Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.	ПРН13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
СК02	Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.	ДПРН03. Вміння готувати пропозиції стосовно розгляду, ухвалення й утілення в життя політичних рішень.
СК05	Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.	
ДСК01	Навички поглибленого розуміння тенденцій політичного розвитку, передбачення його наслідків, вироблення рекомендацій для політичного керівництва та забезпечення реалізацій цих рекомендацій в політичному управлінні.	

За підсумками вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- основні етапи становлення інституціоналістських досліджень у політичній науці;
- динаміку поняття політичного інституту;
- специфіку неоінституціоналістського підходу в політології;
- основні напрями неоінституціоналізму;
- основні сучасні політичні інститути;
- основні характеристики держави як головного інституту політичної системи;
- класифікацію форм державного правління, державного устрою та політичних режимів;
- основні характеристики інститутів виконавчої влади;
- характеристики недержавних інститутів політичної системи;
- процесуальні виміри політичних інститутів;
- співвідношення інститутів регіонального управління;
- засади функціонування інститутів просторового планування.

вміти:

- застосовувати основні положення неоінституціоналізму при аналізі політичної системи;
- використовувати індекси вимірювання політичних інститутів;
- визначати форми державного правління, державного устрою та політичний режим конкретної держави;
- пояснювати причини та джерела динаміки конституційних засобів регулювання відносин між основними політичними інститутами;
- визначати тип партійної системи країни;
- охарактеризувати стан та перспективи розвитку громадянського суспільства в конкретній країні;
- прогнозувати подальший розвиток політичних інститутів, ґрунтуючись на використанні індексів їх вимірювання;
- застосовувати концепції інституційного розвитку при розв'язанні проблем просторового планування на місцевому рівні.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Вивчення курсу здійснюється у формі лекцій, практичних занять, самостійної роботи студентів над першоджерелами та навчально-методичною літературою, написання індивідуальних завдань (курскових робіт), модульного контролю, складання іспиту.

Лекція як провідна організаційна форма навчального процесу вводить в предметне поле політології, знайомить з найбільш важливими проблемами сучасної політичної науки (світової та вітчизняної), забезпечує системність знань. Наявність конспекту лекцій допоможе студентам здобути цілісні знання з опорою на новітні досягнення світової та вітчизняної соціогуманітарної науки. Викладач постійно оновлює, доопрацьовує, систематизує лекційний матеріал, подає його в навчально-орієнтованій інтерпретації.

Практичне заняття – колективна форма аудиторних занять, активний метод перевірки знань, якому передують лекція і самостійне опрацювання студентами першоджерел, посібників, підручників, поточних публікацій в друкованих та електронних ЗМІ, власного конспекту лекцій. Під час семінарів студенти виступають з підготовленими доповідями, беруть участь в обговоренні інших доповідей (дискусії), формулюють запитання, виступають з рецензіями, висловлюють власні оцінки, погляди, демонструють вміння та навички політологічного аналізу новітніх політичних процесів та явищ.

Для підготовки кожної теми семінарів студентам пропонується список рекомендованої літератури, опрацювання якої дозволить ґрунтовно опанувати відповідну проблематику. Рекомендованою літературою можна скористатися на Освітньому сайті КНУБА, в читальному залі бібліотеки КНУБА, в навчально-методичному кабінеті кафедри політичних наук (ауд. 432). Крім того, бібліотека та навчально-методичний кабінет володіють розгалуженими фондами періодичних видань, ознайомлення з якими допоможе студентам актуалізувати отримані політологічні знання, зокрема вникнути в український політичний вимір.

Під час роботи на семінарі студенти повинні продемонструвати свої знання вільно оперуючи засвоєним понятійно-категоріальним апаратом з політології.

Високу оцінку студент отримує тоді, коли системно логічно висвітлює навчальну проблему своїми словами, користуючись власним конспектом та відповідними записами.

Перші доповіді з питань семінару варто розраховувати на 10 -15 хв., як правило, з трибуни перед аудиторією. Подальше обговорення доповіді

включає такі форми участі в семінарі : доповнення, запитання, зауваження, побажання, розгорнута оцінка. Регламент участі в обговоренні доповіді – до 5 хв.

В разі організації навчального процесу онлайн лекції, практичні заняття проводяться на платформі Microsoft Teams. Викладач формує відповідну команду, для чого кожен студент повинен мати адресу корпоративної пошти КНУБА. Навчальні матеріали розміщуються в Microsoft Teams, а також на Освітньому сайті КНУБА.

Консультації з дисципліни проводяться керівником курсу щотижнево. Графік доводиться до студентів на початку вивчення дисципліни.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ

Тема 1. Поняття політичного інституту.

Еволюція поняття інституту у ХХ-ХХІ ст. «Старий» та новий інституціоналізм. Інститут як когнітивна система, як нормативний порядок, як організація, як сукупність практик. Функціональність інституту. Формальні та неформальні інститути. Статусно-рольова структура інститутів. Типологія політичних інститутів. Інститути та інституції: диференціація понять. Функціональність та дисфункціональність інститутів.

Динаміка політичних інститутів. Політична інституалізація та її етапи. Path dependence («стежка залежності») політичних інститутів. Механізми зміни інститутів. Деінституалізація та її причини. Криза інститутів та способи її подолання. Сценарії переналаштування інститутів.

Тема 2. Теоретико-методологічні засади вивчення політичних інститутів

«Старий інституціоналізм». Становлення неоінституціоналізму. Його сутність. Основні напрями неоінституціоналізму: історичний інституціоналізм, інституціоналізм раціонального вибору, нормативний інституціоналізм, соціологічний інституціоналізм, міжнародний інституціоналізм. Теорія Х та Y матриць С. Кірдіної.

Інші підходи. «Залізний» закон олігархізації Р. Міхельса. Концепції централізації та децентралізації. Принцип балансу сил. Теорія конвергенції.

Методи дослідження політичних інститутів. Емпіричні методи. Кількісний аналіз (індекси, індикатори тощо). Порівняльний аналіз.

Змістовий модуль 2. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ПІДСИСТЕМА ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР

Тема 3. Держава як центральний інститут політичної системи.

Ознаки держави. Причини виникнення держави. Концепція функціонального поділу гілок державної влади. Типологія держав. Правова соціальна держава. Сучасні тенденції розвитку якості держав. Проблема ефективності державного управління. Форми державного

правління. Кількісна оцінка та порівняльний аналіз систем державного правління, розподілу та злиття політичної влади. Поняття та інституційні виміри політичних режимів.

Інститут глави держави (президента). Поняття та особливості в зарубіжних країнах. Правовий статус глави держави та його роль у здійсненні влади. Повноваження глави держави. Терміни повноважень президентів: політичні та економічні наслідки. Правові та політичні засади інституту глави держави в Україні. Оцінювання сили президентських повноважень. Індекс ефективної кількості кандидатів у президенти.

Інститут виконавчої влади. Горизонтальна та вертикальна структура інституту. Центральні органи виконавчої влади, їх типологія. Місцеві органи виконавчої влади. Політичні механізми взаємодії центральних та місцевих органів виконавчої влади. Урядова стабільність: детермінанти. Урядова стабільність крізь призму систем парламентського голосування, партійної сили та ідеології. Кількісні індекси урядової стабільності та урядової ефективності.

Інститут парламентаризму. Конституційно-правові засади функціонування парламенту. Політичні, законодавчі, міжнародні і контрольні повноваження парламенту, професіоналізм парламенту, сила парламенту. Внутрішня структура парламентів.

Інститут політичної опозиції. Функції політичної опозиції. Типологія моделей політичної опозиції. Парламентська опозиція. Моделі взаємодії влади та опозиції.

Тема 4. Недержавні політичні інститути

Групи інтересів в сучасній політиці. Теорія А. Бентлі. Самоорганізація групи як суб'єкта політичних відносин. Функції груп інтересів. Артикуляція та агрегація політичних інтересів. Взаємодія держави та груп інтересів. Формування представницьких структур. Громадянське суспільство. Функції громадянського суспільства. Правове регулювання функціонування громадянського суспільства. Взаємодія громадянського суспільства та держави. Типологія інституцій громадянського суспільства. Міжнародні, всеукраїнські та місцеві організації громадянського суспільства.

Групи тиску. Явище лобізму та його правова інституціоналізація.

Політична партія як політичний інститут. Функції політичних партій. Правові засади функціонування політичних партій. Структура політичних партій. Партійна ідеологія, ідеологічний спектр, політичний спектр, поляризація, ідеологічна різноманітність партій. Вимірювання

ідеологічної різноманітності партій. Партійні системи. Типологія. Кількість партій – політологічне трактування.

Змістовний модуль 3. ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ТА КОМУНІКАТИВНИЙ ВИМІР ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ

Тема 5. Інститути прямої демократії.

Функції виборів. Типологія виборів. Стадії виборів. Правове регулювання виборчих процесів. Виборчі системи. Типологія. Закони Дюверже. Кількісні методи дослідження виборів.

Функції та правове регулювання референдумів.

Тема 6. Інші інститути у сфері протікання політичних процесів та політичної комунікації.

Інститут політичної відповідальності. Політична відповідальність органів державної влади. Політична відповідальність органів місцевого самоврядування. Політична відповідальність політичних партій.

Інститут політичних конфліктів. Теорії політичних конфліктів. Стадії розвитку конфліктів. Стратегії поведінки в конфлікті. Шляхи розв'язання конфліктів. Типологія конфліктів. Індексне вимірювання політичних конфліктів.

Інститути електронного врядування: стан, функції, перспективи.

Неформальні інститути політичної взаємодії.

Змістовний модуль 4. ІНСТИТУТИ ПРОСТОРОВОЇ ПОЛІТИКИ

Тема 7. Інститути в сфері регіонального та місцевого управління Національні та місцеві інтереси: проблеми взаємодії.

Інститут регіонального управління. Адміністративно-територіальний устрій. Взаємодія центральних та місцевих органів виконавчої влади. Моделі регіонального управління. Деконцентрація. Поняття та форми державного устрою.

Інститут місцевого самоврядування. Концепції місцевого самоврядування: громадівська, державницька, подвійна. Функції місцевого самоврядування. Правове регулювання місцевого самоврядування. Рівні місцевого самоврядування. Поняття територіальної громади та об'єднаної територіальної громади. Структура органів місцевого самоврядування. Органи самоорганізації населення.

Інститут просторового планування суспільства. Нормативно-правові засади просторового планування. Організаційна структура просторового планування.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади дослідження політичних інститутів

Практичне заняття 1. Поняття політичного інституту

(6 год)

План

1. Сутність поняття політичного інституту.
2. Структура політичного інституту.
3. Функції політичних інститутів.
4. Типологія політичних інститутів.
5. Формальні та неформальні політичні інститути.
6. Політичні інститути та політичні інституції.
7. Динаміка політичних інститутів. Політична інституціоналізація.
8. Типологія динаміки політичних інститутів.
9. Політична денінституціоналізація.

Контрольні питання

Що означає поняття політичного інституту?

Назвіть структурні елементи інституту.

В чому полягають функції політичного інституту?

Наведіть класифікації політичних інститутів за різними критеріями.

Які інститути сильніше впливають на розвиток політичного життя – формальні чи неформальні? Проаналізуйте на конкретних прикладах.

Як різні політологи тлумачать розбіжності у поняттях політичних інститутів та політичних інституцій?

Чому прихильники історико-культурного підходу вважають, що інституціоналізм не здатен пояснити суспільну динаміку?

Що означає поняття політичної інституціоналізації?

Охарактеризуйте етапи політичної інституціоналізації.

Наведіть типи інституціональної динаміки за С. Хантінгтоном.

Охарактеризуйте типи інституціональної динаміки за К. Теленом. Продемонструйте на прикладах з політичної історії незалежної України.

Які причини можуть вести до політичної деінституціоналізації?

Практичне заняття 2. Теоретико-методологічні засади вивчення політичних інститутів

(8 год.)

План

1. «Старий інституціоналізм». Становлення неоінституціоналізму.
2. Основні напрями неоінституціоналізму:
 - а) історичний інституціоналізм;
 - б) інституціоналізм раціонального вибору;
 - в) нормативний інституціоналізм;
 - г) соціологічний інституціоналізм;
 - д) емпіричний неоінституціоналізм;
 - е) інші напрями дослідження політичних інститутів.
3. Методи дослідження політичних інститутів.

Контрольні питання

Чим відрізняється неоінституціоналізм від «старого інституціоналізму»?

Охарактеризуйте внесок Марча та Олсена у становлення неоінституціоналізму.

Яку роль відіграв Д. Норт у становлення неоінституціоналізму?

Які причини складності зміни політичних інститутів вбачав Д. Норт?

По кожному з напрямів неоінституціоналізму наведіть основні положення, представників, їх праці.

Що означає поняття «стежки залежності»?

Що означає поняття «залізної клітки»?

Які інституційні зміни властиві для кожного з напрямів неоінституціоналізму.

Розкрийте суть теорії матриць С. Крідіної.

В чому сутність «залізного закону олігархізації»? Хто його автор? Яке Ваше ставлення до цього закону?

Охарактеризуйте основні якісні та кількісні методи дослідження політичних інститутів?

Змістовий модуль 2. Інституціональна підсистема політичної системи: організаційний вимір

Практичне заняття 3. Держава як центральний інститут політичної системи

(10 год)

План

1. Ознаки держави.
2. Концепції походження держави.

3. Сучасне поняття держави: сутність, функції, типологія.
4. Динаміка ознак держави у постмодерному світі.
5. Концепція функціонального поділу гілок державної влади.
6. Форми державного правління. Кількісна оцінка та порівняльний аналіз.
7. Поняття та інституційні виміри політичних режимів.
8. Форми державного устрою.
9. Інститут глави держави. Правовий статус. Повноваження. Оцінювання сили президентських повноважень.
10. Інститут виконавчої влади. Центральні та місцеві органи виконавчої влади. Урядова стабільність.
11. Інститут парламентаризму.
12. Інститут політичної опозиції.

Контрольні питання

Охарактеризуйте теологічну, договірну, завойовницьку та класову теорії походження держави? Яке Ваше ставлення до кожної з цих концепцій?

В чому М. Вебер вбачав відмінності держави від інших політичних інститутів?

Які ознаки держави вважаються в класичній політології?

Як впливають інтенсивний розвиток комунікаційних технологій та інші особливості сучасного суспільства на динаміку ознак держави?

Охарактеризуйте процес становлення концепції функціонального поділу гілок державної влади. Які гілки влади виокремлюють в сучасній політології? Наведіть приклади організацій, які належать до різних гілок.

Наведіть основні форми державного правління, їх ознаки та приклади держав, в яких діють ті чи інші форми.

Наведіть класифікацію політичних режимів, їх ознаки та приклади держав.

За якою ознакою гібридні режими відносять до демократичних та авторитарних?

Наведіть класифікацію форм державного устрою, їх ознаки та приклади держав.

Наведіть класифікацію глав держав світу.

Якими типовими повноваженнями наділяють президенти держав?

Як вимірюється сила президентських повноважень?

В чому полягають функції органів виконавчої влади?

Як форма державного устрою впливає на розмежування повноважень органів виконавчої влади?

Що означає поняття урядової стабільності? Які чинники на неї впливають?

Наведіть функції парламентів? Яка з них є фундаментальною?

Що означає поняття політичної опозиції?

Наведіть типологію політичної опозиції

Практичне заняття 4. Недержавні політичні інститути

(4 год)

План

1. Групи інтересів та групи тиску в політиці. Їх взаємодія з державою.

2. Інститути громадянського суспільства.

3. Політична партія як політичний інститут.

4. Партійні системи.

Контрольні питання

Що означає поняття груп інтересів?

Хто автор теорії груп інтересів?

Які функції груп інтересів?

Що означає поняття артикуляції інтересів?

Що означає поняття агрегації інтересів?

В чому відмінність поняття груп тиску від поняття груп інтересів?

Наведіть приклади груп тиску в Україні.

Що означає поняття лобізму? В чому складність його законодавчого регулювання?

Наведіть типологію лобістських форм політичного впливу.

Що означає поняття громадянського суспільства?

Чому Т. Карозерс вважав, що громадянське суспільство може не лише сприяти, а й протидіяти демократії? Яке Ваше ставлення до цієї тези?

В чому полягають складнощі в розвиткові громадянського суспільства?

До якого суспільного сегменту сьогодні ближче політичні партії – до держави або громадянського суспільства?

Наведіть типологію політичних партій за різними критеріями.

Що означає поняття партійної системи?

Наведіть типологію партійних систем, ознаки кожного з типів та приклади держав.

Змістовний модуль 3. Процесуальний та комунікативний вимір політичних інститутів

Практичне заняття 5. Інститути прямої демократії.

(4 год.)

План

1. Функції виборів. Типологія виборів. Правове регулювання виборчих процесів. Виборчі системи.
2. Функції та правове регулювання референдумів.

Контрольні питання

Яка роль виборів у розвитку суспільства?

Чи є вибори достатньою ознакою розвитку демократії?

Наведіть типологію виборів за різними критеріями.

З яких стадій складається виборчий процес?

Які нормативні акти регуламентують виборчі процеси в Україні?

Охарактеризуйте ці акти, їх структуру.

Що означає поняття виборчої системи?

Наведіть типологію виборчих систем.

Що означає поняття референдуму?

В чому полягає відмінність референдумів та плебісцитів?

Які нормативні акти регуламентують референдуми в Україні?

Практичне заняття 6. Інші інститути у сфері протікання політичних процесів та політичної комунікації.

(4 год.)

План

1. Інститут політичної відповідальності.
2. Інституційна стабільність.
3. Інститут політичних конфліктів.
4. Інститути електронного врядування.
5. Неформальні інститути політичної взаємодії.

Контрольні питання

Що означає поняття політичної відповідальності? Наведіть типологію.

Що означає поняття інституційної стабільності суспільства та стабільності окремих органів влади?

Наведіть кількісні та якісні маркери стабільності політичних інститутів.

Що означає поняття урядової стабільності? Які чинники на неї впливають?

Що означає поняття політичного конфлікту? Чим він відрізняється від поняття політичної суперечності?

Наведіть основні показники політичного конфлікту та типологію конфліктів залежно від цих показників.

Наведіть етапи розвитку політичних конфліктів та приклади.

В чому сутність післяконфліктної стадії політичного конфлікту?

Що означає поняття управління політичними конфліктами.

Наведіть приклади інституцій з врегулювання політичних конфліктів на різних рівнях політичного процесу.

Як впливають новітні комунікаційні технології на видозміну політичних процесів?

Наведіть типологію та приклади неформальних інститутів політичної комунікації.

Змістовний модуль 4. Інститути просторової політики

Практичне заняття 7. Інститути в сфері регіонального та місцевого управління.

(6 год.)

План

1. Національні та місцеві інтереси: проблеми взаємодії.
2. Інститут регіонального управління.
3. Інститут місцевого самоврядування.
4. Інститут просторового планування суспільства. Нормативно-правові засади просторового планування. Організаційна структура просторового планування.

Контрольні питання

Яким чином між собою співвідносяться інтереси суб'єктів на різних рівнях політики? Варіанти узгодження таких інтересів. Які існують інститути такого узгодження.

В чому різниця між поняттями регіонального управління та місцевого самоврядування?

Наведіть типологію інститутів регіонального управління.

В чому полягає функція місцевого самоврядування.

Наведіть типологію органів місцевого самоврядування в Україні.

Які інституції задіяні в процесі просторового планування в Україні?

Які інститути функціонують у сфері просторового планування в Україні?

Охарактеризуйте основні нормативно-правові акти, які регламентують просторове планування в Україні.

ВИМОГИ ДО ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ТА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Індивідуальне завдання підлягає захисту студентом на заняттях, які призначаються додатково. Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Студенти можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг 18-24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь студента у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до закінчення семестру. Заняття із захисту індивідуальних завдань призначаються не пізніше, ніж за 1 тиждень до закінчення семестру. Викладач має право вимагати доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає вимогам.

Тематика індивідуальних завдань та контрольних робіт

1. Політичний інститут як нормативний порядок: функції, організаційна, статусно-рольова структура.
2. Типологія політичних інститутів.
3. Формальні та неформальні політичні інститути.
4. Інститути та інституції: проблема розрізнення понять.
5. Інституційна стабільність.
6. Інституційна криза: прояви, причини, шляхи подолання.
7. Інституціоналізація політичного процесу: основні етапи.
8. Деінституціоналізація: причини, сутність, сценарії.
9. Неоінституціоналізм: становлення, характеристика, основні напрями.
10. Історичний інституціоналізм.

11. Інституціоналізм раціонального вибору.
12. Соціологічний інституціоналізм.
13. Сучасні тенденції розвитку держави як політичного інституту.
14. Інституційні передумови ефективності державного управління.
15. Форми державного правління.
16. Поняття та інституційні виміри політичних режимів.
17. Правові та політичні засади інституту глави держави в Україні.
18. Внутрішня структура інституту виконавчої влади України.
19. Конституційно-правові засади інституту парламентаризму в Україні.
20. Структура інституту парламентаризму в Україні.
21. Групи інтересів в політиці.
22. Патрон-клієнтельний характер української політики.
23. Громадянське суспільство: інституційні виміри.
24. Типологія інституцій громадянського суспільства.
25. Політична партія як політичний інститут.
26. Інститут виборів: функції, нормативно-правове регулювання, типологія, стадії виборчого процесу.
27. Політична відповідальність органів державної влади.
28. Політична відповідальність недержавних політичних інституцій.
29. Інститут регіонального управління в Україні.
30. Поняття та форми державного устрою.
31. Інституційний вимір місцевого самоврядування в Україні.
32. Централізація та децентралізація як інституційні механізми вдосконалення регіональної політики.
33. Інститути електронного врядування.

МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Вивчення курсу в організаційному плані здійснюється за модульно-рейтинговою системою, яка спрямована на активізацію поглибленого засвоєння студентами політики як соціального явища, сучасних політичних відносин і політичних процесів, діяльності суб'єктів політики та політичних інститутів і самостійну творчу роботу з формування власної політичної культури.

Рейтингова оцінка з дисципліни – це сума оцінок (балів) усіх видів навчання студентів, які передбачаються навчальною програмою. До них відносяться :

- відвідування лекцій і наявність та якість конспектів лекцій;
- відвідування семінарів та участь в них:
 - а) виступи з доповідями ,
 - б) доповнення доповідей,
 - г) вміння формулювати і ставити питання, вести дискусії
- написання та захист індивідуальних завдань.

Модульний контроль проводиться після завершення практичних занять і здійснюється за навчальними матеріалом, що розглядався в курсі. Формою модульного контролю є письмові контрольні роботи, тестування та усне опитування студентів.

До модульного контролю допускаються студенти, які виконали усі види навчальних робіт, передбачених навчальною програмою.

Студенти, які не пройшли модульний контроль, не допускаються до підсумкового контролю (екзамену).

За дозволом деканату та за згодою кафедри окремі студенти (при наявності необхідної мотивації) можуть в додатковий час спробувати підвищити свій рейтинг модульного контролю.

При оцінюванні знань студентів використовується чотирибальна шкала оцінювання (5, 4, 3,2), яка водночас приводиться у відповідність до європейської шкали оцінювання ECTS за таблицею:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	

60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Студенту, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова залікова сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Студент має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться до студентів на початку вивчення дисципліни.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання				Індивідуальне завдання	Іспит	Сума балів
Змістові модулі						
1	2	3	4			
15	22	10	8	15	30	100

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЯ

1. Поняття політичного інституту: сучасні тлумачення.
2. Політичний інститут як нормативний порядок: функції, організаційна, статусно-рольова структура.
3. Типологія політичних інститутів.
4. Формальні та неформальні політичні інститути.
5. Інститути та інституції: проблема розрізнення понять.
6. Інституційна стабільність: передумови, механізми забезпечення.
7. Інституційна динаміка: механізми розвитку інститутів та їх оцінка.
8. Інституціоналізація політичного процесу: етапи та їх сутність.
9. Інституційна криза: прояви, причини, шляхи подолання.
10. Деінституціоналізація: причини, сутність, сценарії.
11. Неоінституціоналізм: характеристика, основні напрями.
12. Г. Пітерс про становлення неоінституціоналізму.
13. Історичний інституціоналізм: становлення, основні положення, представники, головні наукові праці.
14. Інституціоналізм раціонального вибору: становлення, основні положення, представники, головні наукові праці.
15. Соціологічний інституціоналізм: становлення, основні положення, представники, головні наукові праці.
16. Нормативний інституціоналізм: становлення, основні положення, представники, головні наукові праці.
17. Теорія X та Y матриць.
18. Порівняльний аналіз інститутів: сутність та основні методологічні вимоги.
19. Індокси кількісного вимірювання політичних інститутів.
20. Держава як головний політичний інститут: ознаки, функції.
21. Теорія розподілу державної влади: історичні аспекти, сучасні тенденції.
22. Сучасні тенденції розвитку держави як політичного інституту.
23. Інституційні передумови ефективності державного управління.
24. Форми державного правління: типологія, приклади країн світу.
25. Політичні режими: типологія, характеристики.
26. Інституційні виміри сучасних політичних режимів.
27. Формальні та неформальні складові політичних режимів.
28. Правові та політичні засади інституту глави держави в Україні.
29. Індексне вимірювання інституту глави держави.
30. Внутрішня структура інституту виконавчої влади України.

31. Конституційно-правові засади інституту парламентаризму в Україні.

32. Структура інституту парламентаризму в Україні.

33. Індексне вимірювання інституту парламентаризму.

34. Інститут політичної опозиції: сутність, функції, моделі у світовому досвіді.

35. Групи інтересів в політиці.

36. Групи інтересів та групи тиску.

37. Патрон-клієнтельний характер української політики.

38. Інститут лобізму.

39. Громадянське суспільство: інституційні виміри.

40. Типологія інституцій громадянського суспільства.

41. Політична партія як політичний інститут.

42. Інститут виборів: функції, нормативно-правове регулювання, типологія, стадії виборчого процесу.

43. Політична відповідальність органів державної влади.

44. Політична відповідальність недержавних політичних інституцій.

45. Інститут регіонального управління в Україні.

46. Поняття форми державного устрою: типологія, характеристики.

47. Форма державного устрою в Україні.

48. Інституційний вимір місцевого самоврядування в Україні.

49. Централізація та децентралізація як інституційні механізми вдосконалення регіональної політики.

50. Інститути електронного врядування.

51. Вплив комунікативних технологій на сучасний розвиток політичних інститутів.

Інституційна структура просторового планування суспільства.

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

1. Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку студента він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

2. Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) перевіряються на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій студентів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ

1. Студент, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату ФУПП документ, який засвідчує ці причини.

2. Студент, який пропустив лекційне заняття, повинен законспектувати зміст цього заняття та продемонструвати конспект викладачу до складання заліку.

3. Студент, який пропустив практичне заняття, повинен законспектувати джерела, які були визначені викладачем як обов'язкові для конспектування, та продемонструвати конспект викладачу до складання заліку.

4. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

I. Підручники та навчальні посібники

1. Пахарев А.Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні. Навчальний посібник. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2011. 182 с. URL: http://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/Political_institutions_131.pdf (дата звернення: 05.01.2020).

2. Перегуда Є.В. Політичні ідеї представників неоінституціоналізму. *Андрущенко Т.В., Бабкіна О.В., Горбатенко В.П. та ін. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. За заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : «Новий Світ-2000», 2016. Т. 1. С. 14-36. URL: https://www.academia.edu/35011828/Політична_думка_ХХ_початку_ХХІ_століть_методологічний_і_доктринальний_підходи_підручник_у_2-х_т._за_заг._ред._Н._М._Хоми_Т._В._Андрущенко_О._В._Бабкіна_В._П._Горбатенко_та_ін._.Львів_Новий_Світ-2000_2016._Т._1._516_с (дата звернення: 01.12.2019).*

3. Політична опозиція: навч. посіб. За заг. ред. В.А. Гошовської, К.О. Ващенко, Ю.Г. Кальниша. К.: НАДУ, 2013. 208 с. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/d380c187-149b-46fa-b1b5-594411a5b7b9.pdf (дата звернення: 05.01.2020).

4. Сушинський О. І. Центральні органи виконавчої влади: статус та організація діяльності: Навч. посіб. Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2004. 77 с. http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2011/SYSHINSKIY_2004.pdf (дата звернення: 01.12.2019).

5. Чабанна М. Політичні партії і партійні системи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: НаУКМА, 2010.

II. Нормативно-правові акти

II.1. Конституція України у редакції Закону України від 02.06.2016 р. №1401=VIII [Електронний ресурс] //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

II.2. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014 р. №794-VII, редакція від 27.12.2019 р. *Відомості Верховної Ради*. 2014. №13. Ст. 222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.

II.3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. №280/97-ВР із змінами та доповненнями [Електронний

ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/sp:max100>.

П.4. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

П.5. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 р. №2365-III, редакція від 18.10.2019 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. №23. Ст. 118. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.

П.6. Закон Української РСР «Про Президента Української РСР» від 05.07.1991 р. №1295-XII, поточна редакція. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991, №33. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1295-12>.

П.7. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI із змінами [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17/sp:max100/stru#Stru>.

П.8. Закон України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12/sp:max100>.

П.9. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. № 3166-VI із змінами [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17/sp:max100>.

П.10. Виборчий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>.

П.11. Закон України «Про всеукраїнський референдум». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text>.

III. Базова література для підготовки до практичних занять та для виконання індивідуальних завдань

III.1. Алексєєнко І.Г. Політико-інституційний статус уряду в формах правління сталих демократій. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. К.: ВІР УАН, 2011. Випуск 45. С. 576-585. URL: <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2616#section-2> (дата звернення: 01.12.2019).

III.2. Батанов О.В., Кравченко В.В. Актуальні проблеми конституційної регламентації статусу територіальних громад в Україні у контексті зарубіжного досвіду. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 1-2. С. 5-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_1-2_3 (дата звернення: 01.12.2019).

III.3. Бостан С. Поняття форми державного правліннята його історичні типи. *Влада. Людина. Закон*. 2011. №1. С. 22–36. URL:

<http://vlz.in.ua/uploads/File/pdf/St/2011s/2011-1s/Vostan.pdf> (дата звернення: 05.01.2020).

III.4. Бунецький Л. Аспекти інституціоналізму в сучасній політичній науці: аналіз феномену "політичний інститут". *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія : Філософія. Політологія. 2009. №91/93. С. 60–63.

III.5. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Досвід створення електронного уряду у Франції та можливості його використання в Україні. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. К.: ВІР УАН, 2012. Випуск 58 (№3). С. 669-675.

III.6. Дацишин М., Керецман В. Інституційне забезпечення регіональної політики та практика взаємодії органів влади в Україні. К. : Вид-во «К.І.С.», 2007. 102 с. URL: <https://rozvytok.in.ua/library/326-> (дата звернення: 01.12.2019).

III.7. Євтушенко О. Місцеве самоврядування – інститут громадянського суспільства та демократичної політичної системи. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*, 2009. №21. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25726/14-Evtushenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 01.12.2019).

III.8. Кармазіна М., Шурбована О. "Інститут" та "інституція" : проблема розрізнення понять. *Політичний менеджмент*. 2006. №4. С. 10–19. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9611/02-Karmazina.pdf?sequence=1> (дата звернення: 01.12.2019).

III.9. Касьянов Г. В. Система владних відносин у сучасній Україні: групи інтересу, клани та олігархія. *Український історичний журнал*. 2009. Вип. 1. С. 160–180. URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2009/1/12.pdf> (дата звернення: 01.12.2019).

III.10. Кафарський В.І. Політичні партії України: конституційно-правове регулювання організації та діяльності : [монографія]. К. : Логос, 2008. 560 с.

III.11. Кохан Г.В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія. К.: НІСД, 2013. 232 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2013-12/Monogr_Kochan-c5915.pdf (дата звернення: 01.12.2019).

III.12. Кукарцев О. Інституціональні механізми регіональної політики: централізація і децентралізація влади. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2007. №19. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25331/17-Kukartssev.pdf?sequence=1> (дата звернення: 01.12.2019).

III.13. Литвин В. Етапи розвитку та різновиди напівпрезиденталізму в Україні (1991–2015 pp.). *Specyfika Procesu Politycznego w Krajach Europy Srodkowo-Wschodniej : Czynniki Konceptyjne i Instytucjonalne: Polsko-Ukrajnska Konferencja Naukowa*. Praca zbiorowa pod red. Zbigniewa Bialoblockiego i Anatoliya Romanyuka. Kutno, 2015. S. 119–124. URL: <http://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/sp.stages.ukraine.pdf> (дата звернення: 05.01.2020).

III.14. Литвин В. Подвійна виконавча влада: теорія та практика європейського півпрезиденталізму. *Освіта регіону : політологія, психологія, комунікації*. 2009. №3. С. 25–33. URL: https://www.academia.edu/9964257/Подвійна_виконавча_влада_теорія_та_практика_європейського_півпрезиденталізму_Dual_Executive_Power_Theory_and_Practice_of_European_Semi-Presidentialism (дата звернення: 01.12.2019).

III.15. Литвин В. Типи урядових кабінетів. *Політологічний вісник : Збірник наукових праць*. 2008. № 37. С. 123–138.

III.16. Литвин В. Урядова стабільність : теоретико-методологічні засади дослідження. *Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку*. 2009. № 21. С. 117–122. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25713/24-Lytvin.pdf?sequence=1> (дата звернення: 01.12.2019).

III.17. Лінц Х. Президентська система і парламентаризм. *Демократія: Антологія*. Упоряд. О. Проценко. К.: Смолоскип, 2005. С. 802–826.

III.18. Лісничук О. Неформальні аспекти інституційних трансформацій українського парламентаризму. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса*. 2014. №6(74). С. 164-176. URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/lisnychuk_neformalni.pdf (дата звернення: 01.12.2019).

III.19. Луцків О.М., Максимчук М.В. Інституційне середовище регіональної структурної політики. *Регіональна економіка*. 2014. №3. С. 37-47. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=regek_2014_3_6 (дата звернення: 01.12.2019).

III.20. Лясота Л. Соціальні мережі та неформальні практики у політичному дизайні пострадянських суспільств. *Політичний менеджмент*. 2006. № 4. С. 65-79. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9610/06-Liasota.pdf?sequence=1> (дата звернення: 01.12.2019).

III.21. Максимець Б. Історія становлення інституту парламентаризму в Україні. *Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України*. 2009. Вип. 3. С. 202-208. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2009-3-26.pdf> (дата звернення: 01.12.2019).

III.22. Малиновський В.Я. Територіальна організація влади України: концептуальні засади трансформації. Луцьк: СПД Гадяк Ж. В., 2010. 451 с.

III.23. Малкіна Г.М. Інститути політичної відповідальності як елементи системи стримувань і противаг. *Вісник КНУ*. 2010. №100. С. 48-51.

III.24. Молочко П. Сучасні інтерпретації політичних партій як інститутів політичної системи. *Політологічні та соціологічні студії: Т. XI. Теорія та історія політичної науки: світовий та національний досвід : зб. наук. праць*. Чернівці : Букрек, 2012. С. 274-287. URL: <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2616#section-2> (дата звернення: 01.12.2019).

III.25. Москалюк М.Ф. Президентство в Україні: проблеми інституційного становлення, розвитку та функціонування. URL: <http://pvntsh.nung.edu.ua/index.php/idea/article/view/474/462> (дата звернення: 01.12.2019).

III.26. Нестерович В.Ф. Конституційно-правові засади інституту лобіювання: зарубіжний досвід та перспективи для України: Монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка 2010. 752 с. URL: https://www.academia.edu/38453919/Конституційно-правові_засади_інституту_лобіювання_зарубіжний_досвід_та_перспектив_и_для_України_Монографія (дата звернення: 01.12.2019).

III.27. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. К.: Основи, 2000. 198 с.

III.28. Панчак-Бялоблоцка Н. Політична структуризація парламентів у країнах Центральної Європи на рівні постійних комітетів. *Науковий часопис. Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова*. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Київ, 2010. Вип. 4. С. 175–184. URL: <https://kpn.npu.edu.ua/images/files/visnuk4.pdf> (дата звернення: 05.01.2020).

III.29. Перегуда Є. В. Виконавча влада України : Політико-правові аспекти модернізації : монографія. К. : Логос, 2013. 408 с.

III.30. Рибій О. Неформальні політичні інститути: сутність, класифікація, результати діяльності. *Політменеджмент*. 2011. №1. С.34-42. URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/rybii_neformalni.pdf (дата звернення: 01.12.2019).

III.31. Рибій О.В. Основні фактори інституціонального розвитку та моделі процесів інституціональної зміни. *Наукові записки НАУКМА*. 2010.

Т. 108. Політичні науки. С. 7-11. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3763/Rybii_Osnovni_faktory.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 01.12.2019).

ІІІ.32. Романюк А. Новий інституціоналізм та поняття інституту в політичній науці. *Вісник Львівського університету. Серія : філософські науки*. 2006. Вип. 9. С.190–199. URL: <http://politolog.at.ua/publ/1-1-0-12> (дата звернення: 01.12.2019).

ІІІ.33. Савчин М.В. Політичні партії та виборчі системи: спроби конституційної інженерії у контексті сучасного інституціоналізму. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2008. №3(13). С. 62-75. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1469/1/Savchyn_political%20parties.pdf (дата звернення: 01.12.2019).

ІІІ.34. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія : Дослідження структур, мотивів і результатів. К. : АртЕк, 2001. 224 с.

ІІІ.35. Серьогіна С. Форма правління як базова категорія державного будівництва. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Х., 2003. Вип. 6. С. 16–26. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/2799> (дата звернення: 05.01.2020).

ІІІ.36. Стойко О.М. Структурні теорії інституційних змін. *Держава і право* : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2009. Вип. 46. С. 578–581. URL: <http://dspace.nbuuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9159/101-Stoyko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 01.12.2019).

ІІІ.37. Сухонос В.В. Динаміка сучасного державно-політичного режиму в Україні: антиномія демократизму і авторитаризму: Монографія. Суми: ВДТ «Університетська книга», 2003. 336 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1606502/> (дата звернення: 01.12.2019).

ІІІ.38. Фоміцька Н.В. Підходи до розкриття змісту поняття «інституціональні засади». *Теорія та практика державного управління*. 2011. Вип. 4(35). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-4/doc/1/14.pdf> (дата звернення: 01.12.2019).

ІІІ.39. Чабанна М. Неінституційний підхід до аналізу процесу прийняття політичних рішень. *Політичний менеджмент*. 2010. №3(41). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2010_2_5 (дата звернення: 01.12.2019).

ІІІ.40. Шведа Ю. Теорія політичних партій і партійних систем. Львів : Тріада плюс, 2003. 325 с. URL: http://filelibsnu.at.ua/navchalno-metod/uchebniki/Shveda_Yu-Teoriya_politychnykh_partij_ta_partijnykh_.pdf (дата звернення: 01.12.2019).

ІІІ.41. Шляхтун П. Глава 8. Держава – головний інститут політичної системи суспільства. *Шляхтун П. Теорія та історія політичної науки*. К.:

Либідь, 2002. С. 246–291. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-52.html> (дата звернення: 05.01.2020).

III.42. Pejovich S. The Effects of the Interaction of Formal and Informal Institutions on Social Stability and Economic Development. *Journal of Markets & Morality*. 1999. № 2. P. 164–181. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/ffff/6dbceeeae4d1ff97de26dc221017074c2f2b.pdf> (дата звернення: 05.01.2020).

III.43. Peters G. B. Institutional Theory: Problems and Prospects. *Political Science Series*. 2000. № 69. 28 p. URL: https://www.ihs.ac.at/publications/pol/pw_69.pdf (дата звернення: 01.12.2019).

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Освітній сайт Київського національного університету будівництва і архітектури. Сторінка кафедри політичних наук і права. Дисципліна «Неоінституціоналізм та сучасні політичні інститути». URL: <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2616>.

Сторінка «Наукова діяльність кафедри політичних наук і права» на інтернет-сайті КНУБА (вміщено в т.ч. збірники матеріалів конференцій «Регіональна політика» та «Просторове планування»). URL: http://www.knuba.edu.ua/?page_id=47972.

Офіційний сайт Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>.

Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>.

Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>.

Офіційний сайт Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/>.

Сайт «Децентралізація». URL: <https://decentralization.gov.ua/>.

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. URL: <https://iriend.gov.ua/>.

Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: niss.gov.ua.

Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. URL: idrnan.org.ua.

Український центр економічних та політичних досліджень ім. О.Разумкова. URL: razumkov.org.ua.

Український незалежний центр політичних досліджень. URL: ucipr.org.ua.

Навчальне видання

НЕОІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ ТА СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ

Методичні рекомендації

з підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань та
самостійної роботи для студентів
спеціальності 052 «Політологія»

Укладачі:

БАЄВА Юлія Євгенівна

ГОЛУБ Олександра Анатоліївна

КОРНІЄВСЬКИЙ Олександр Анатолійович

МАРЧЕНКО Микола Валерійович

МІСЕРЖИ Світлана Дмитрівна

ПЕРЕГУДА Євген Вікторович

Підписано до друку 28.10.2021 р.

Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Друк офсетний. Зам. № 44-380

Умов.-друк. арк. 1,4. Обл.-вид. арк. 1,6.

Тираж 100 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.

Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 924434 від 11.12.2006 р.

м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.

E-mail: tooums@ukr.net